

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

3. Pablo Vera Prendes. Online Arbitration. Master Thesis. LL.M Program: Law and Technology. Tilburg University. 74 p.
4. Панов А. А. Онлайн арбитраж: проблемы, решения, перспективы. *Новые горизонты международного арбитража*. Вып. 2: сб. ст. М.: Инфотропик Медиа, 2014. с.111-153.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Хуторянець Ж. В.

Студентка III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Самойленко Є. А.

к. ю. н., доцент, старший викладач кафедри МСПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

В даний час загроза тероризму є однією з найбільш актуальних проблем, багато в чому визначаючи світовий порядок денний. Не можна заперечувати того факту, що навіть одиничний випадок терористичного акту несе в собі виняткову суспільну небезпеку, оскільки він є злочином, який вмістить у своєму складі декілька об'єктів: посягає на життя і здоров'я людей, і на економічні, соціальні, культурні відносини, загострює наявні в суспільстві протиріччя, демонструючи можливість їх вирішення насильницьким шляхом.

Міжнародний тероризм – це глобальна проблема, яка потребує адекватної реакції всього міжнародного співтовариства. Водночас у контексті виявів міжнародного тероризму під час анексії Автономної республіки Крим та подій на Сході України ця проблема для нашої держави набуває особливої актуальності. Еволюція тероризму, з одного боку, та інноваційні процеси розвитку суспільства, з іншого, викликають необхідність переосмислення базових принципів, традиційних способів організації антитерористичної діяльності й формування інноваційних підходів до забезпечення міжнародної безпеки, розроблення й узгодження яких актуалізується, зокрема, на міжнародно-правовому рівні [1].

Перші спроби визначення тероризму і прийняття міжнародного договору по боротьбі з тероризмом на міжнародному рівні були прийняті ще в 30-х роках ХХ століття в рамках Ліги Націй, а саме у 1937 році була відкрита для підписання Конвенція про попередження і припинення тероризму, під яким розумілися «злочинні дії, направлені проти держави, ціль або характер яких полягають у тому, щоб викликати жах у певних осіб або серед населення». На жаль, цю Конвенцію хоч і підписали 24 держави, але ратифікувала лише Індія [1].

Говорячи про загальне визначення тероризму на глобальному рівні, не можна обійти увагою Проект Всеохоплюючої конвенції з міжнародного тероризму, який був представлений в ООН 28 серпня 2000 р. та відповідно до ст. 2 якої, «особа скоює злочин по смислу даної Конвенції, якщо вона незаконно та навмисно будь-якими засобами вчиняє діяння з ціллю спричинити: а) смерть або тяжке тілесне пошкодження будь-якій особі; або б) серйозну шкоду державному або урядовому об'єкту, системі громадського транспорту або об'єкту інфраструктури з наміром спричинити значне руйнування таких місць, об'єкта або системи, або коли таке руйнування тягне або може потягнути завдання великої економічної шкоди, коли ціль такого діяння в силу його характеру або контексту полягає в тому, щоб залякати населення або змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити певну дію або утриматися від її вчинення». На жаль, на сьогоднішній день дана Конвенція також так і не прийнята [2].

Говорячи, про антитерористичну спрямованість міжнародного права, не потрібно забувати також і про можливість міжнародного гуманітарного права у боротьбі з тероризмом. Зокрема, у Женевських конвенціях і Додаткових протоколах до них декілька разів згадуються поняття «терор» і «тероризм». В обох Додаткових протоколах говориться, що «цивільне населення як таке, а також окремі цивільні особи не повинні бути об'єктом нападів. Забороняються акти насильства чи погрози насильством, основною ціллю котрих є тероризувати цивільне населення» (ст. 51.2 Додатковий протокол I, ст. 13.2 Додатковий протокол II), проте у будь-якому випадку, міжнародне гуманітарне право також не дає нам визначення «тероризму» [1].

Рада Безпеки ООН у резолюції S/RES/731 зазначила, що тероризм ставить під загрозу життя невинних людей, негативно впливає на міжнародні відносини й загрожує безпеці держав. Міжнародне співтовариство приділяє багато зусиль для вироблення та реалізації ефективної стратегії протидії тероризму [3].

На регіональному рівні визначення тероризму знайшло своє закріплення в ряді міжнародних договорів.

Згідно з Угодою про співробітництво держав-учасниць СНД в боротьбі з тероризмом (Мінськ, 04.06.1999 р.), тероризм – протиправне кримінально каране діяння, вчинене з метою порушення громадської безпеки, здійснення впливу на прийняття органами влади рішень, залякування населення, що виявляється у вигляді: насильства або загрози його застосування по відношенню до фізичних або юридичних осіб; знищення (пошкодження) або загрози знищення (пошкодження) майна та інших матеріальних об'єктів, що створює небезпеку загибелі людей; заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших суспільно небезпечних наслідків; посягання на життя державного чи

громадського діяча, вчиненого для припинення його державної або іншої політичної діяльності або з помсти за таку діяльність; нападу на представника іноземної держави або співробітника міжнародної організації, що користується міжнародним захистом, а одно на службові приміщення або транспортні засоби осіб, користуються міжнародним захистом; інших дій, які підпадають під поняття терористичних відповідно до національного законодавства Сторін, а також іншими загально визнаними міжнародно-правовими актами, спрямованими на боротьбу з тероризмом [1].

Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму (Варшава, 16.05.2005 р.) не містить деталізації поняття тероризм, а визначає поняття «терористичний злочин» як будь-який із злочинів, передбачених договорами, перерахованими в додатку до цієї Конвенції, в яке включені універсальні міжнародні договори антитерористичної спрямованості. Крім того, згідно з Конвенцією злочинами визнаються публічне підбурювання до вчинення терористичного злочину, вербування та підготовка терористів, інші дії, що розглядаються як супутні (співучасть, організація повстання інших осіб, сприяння) [4].

Термін «протидія» у словниковій літературі тлумачиться як дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй. Тобто поняття «протидія тероризму» необхідно розуміти як сукупність дій, спрямованих на перешкодження йому. Поняття «протидія тероризму» розглядається в опозиції до поняття «тероризм», вони діалектично пов'язані за принципом єдності й боротьби протилежностей. Відповідно до принципу детермінізму в науковому пізнанні порушеної проблеми, терористична діяльність виступає причиною, яка зумовлює протидію тероризму [1].

Протидія тероризму в сучасному міжнародному праві здійснюється у двох напрямках:

- 1) укладання міжнародних договорів з різних аспектів цієї діяльності;
- 2) участь держав у міжнародних організаціях, що спеціалізуються на протидії тероризму (ООН, Інтерпол, Європол та ін.) [1].

Міжнародно-правову основу цієї системи складає широке коло міжнародно-правових документів, у числі яких 30 так званих «антитерористичних» конвенцій, договорів і протоколів – 16 універсальних (13 документів і 3 поправки до них) і 14 регіональних [2].

Звісно, співробітництво суб'єктів міжнародного права у сфері протидії тероризму може проявлятися також і в інших видах діяльності. Наприклад, створення міжнародних інститутів з вивчення умов та причин, що сприяють учиненню терористичних актів, проведення науково-практичних конференцій з метою обміну досвідом тощо. Однак реалізація таких напрямів попередження тероризму не пов'язана із виникненням, зміною

чи припиненням міжнародних правовідносин і міжнародним правом жодним чином не регулюється [1].

На рівні сучасного міжнародного права боротьба з тероризмом здійснюється, наприклад, у таких типових напрямках (наприкладі Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом):

- зобов'язання держав, отримавши інформацію про те, що особа, яка скоїла терористичний злочин або підозрюється в скоєнні такого злочину, може знаходитися на її території, вживати необхідних заходів для розслідування фактів, наведених у цій інформації (ч. 1 ст. 7);

- зобов'язання держав, на території яких знаходиться злочинець або підозрюваний у скоєнні терористичного злочину, вживати належних заходів для забезпечення його присутності з метою судового переслідування або видачі (ч. 2 ст. 7);

- зобов'язання держав, на території яких знаходиться підозрюваний у скоєнні терористичного злочину, або видати цю особу іншій державі, або без невиправданих затримок передати справу своїм компетентним органам з метою кримінального переслідування шляхом проведення розгляду відповідно до свого законодавства (ч. 1 ст. 8);

- зобов'язання держав надавати одна одній максимальну допомогу у зв'язку з розслідуванням, кримінальним переслідуванням або процедурами видачі, які були розпочаті відносно терористичних злочинів, включаючи сприяння в отриманні наявних у них доказів, необхідних для розгляду (ч. 1 ст. 10) [5].

Одним з основних документів, що визначає цілі міжнародної кримінальної політики в сфері боротьби з тероризмом, є Глобальна контртерористична стратегія, прийнята 8 вересня 2006 року Генеральною Асамблеєю ООН [1], де передбачено низку заходів, метою яких є як обмеження умов, що сприяють поширенню тероризму (наприклад, продовження врегулювання міжнародних і міждержавних конфліктів), так і забезпечення невідворотності правосуддя для терористів (їх арешт, засудження або екстрадиція).

Таким чином, можна зробити висновок, що протиріччя між країнами при виробленні визначень «тероризм» і «міжнародний тероризм» багато в чому обумовлено тим, що як існуючі міжнародні договори, так і Проект всеосяжної конвенції про міжнародний тероризм, саме на держави покладають обов'язок по криміналізації таких злочинів у внутрішньодержавному праві, що навряд чи можливо без урахування правових традицій їх правових систем. Іншими словами, нині тероризм, в т. ч. міжнародний розглядається як злочин міжнародного характеру.

Тим часом, все частіше тероризм набуває настільки широкий масштаб, що

залучення в відповідальності винних осіб силами лише окремих держав навряд чи можна вважати адекватною відповіддю терористам. На порядок денний постає питання про визнання тероризму міжнародним злочином і про притягнення винних за такі діяння осіб до міжнародної кримінальної відповідальності. На перспективу виправданим кроком було б при цьому віднесення злочинів тероризму до юрисдикції Міжнародного кримінального суду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мальцев М. Є. Протидія тероризму в умовах сучасного міжнародного права. *Young Scientist*. 2018. № 11. С. 885–888. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/11/201.pdf> (дата звернення: 13.04.2020).
2. Будеева С. В., Дегтярева Н. В. Международное сотрудничество в области борьбы с терроризмом. Вестник Забайкальского государственного университета. 2014. № 5. С. 65–71. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo-v-oblasti-borby-s-terrorizmom/viewer> (дата звернення: 13.04.2020).
3. Жалинский А. Э. Охрана национального уголовно-правового суверенитета в контексте современных международных процессов. *Право и государство*. 2006. № 6. С. 66–75. URL: <https://publications.hse.ru/articles/74330571> (дата звернення: 13.04.2020).
4. Иванов Ю. А. До питання про поняття тероризму в міжнародному праві. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць*. 1998. Випуск 7. С. 180–190. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2016_127_02.pdf (дата звернення: 13.04.2020).
5. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 29.11.2001 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374.

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ БОЙОВИХ РОБОТІВ У СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Денисенко С. І.

*к. ю. н., доцент, старший викладач кафедри МСПЦПД ННІ права
Сумського державного університету*

В наші дні людське життя має найвищу цінність, тому під час збройних конфліктів більшість держав намагаються зменшити людські втрати усіма можливими способами. На допомогу державам приходить науково-технічний прогрес, який має великий вплив як на умови ведення бойових дій, так і на розвиток військово-промислового комплексу. Одним з